

احادیث موضوعی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱.....	بشردوستی؛ همبستگی و همکاری میان اعضای جامعه.....
۵.....	آثار دنیوی و اخروی خدمت به خلق.....
۸.....	خدمت به مردم و برآوردن نیازهای آنان در مقایسه با سایر اعمال.....
۱۵.....	تعمیل در خدمت به دیگران.....
۱۶.....	عدم خدمت رسانی به هموعان و آثار آن؛ آثار ترک خدمت به خلق.....
۲۰.....	موارد منع خدمت به دیگران.....
۲۱.....	حق خلق و خدمت به خلق.....
۲۴.....	حفظ آبروی مردم هنگام خدمت رسانی.....
۲۵.....	توفیق خدمت خالصانه به خلق، نعمتی از سوی خدا.....
۲۶.....	کرامت انسانی و حقوق مردم.....
۲۷.....	برابری و برادری، صلح، دوستی.....
۲۸.....	ایثار.....
۳۰.....	جوانان، جوانمردی و فتوت.....
۳۲.....	شرایط بر و نیکی به مردم؛ اهمیت و پاداش آن.....

بشردوستی؛ همبستگی و همکاری میان اعضای جامعه اهمیت برآوردن نیازهای مردم نزد خداوند

۱.

امام صادق علیه السلام :

قال الله عزوجل: أَلْخَلَقُ عِيَالِي فَأَحِبُّهُمْ إِلَى الْإِطْفَافِ بِهِمْ وَأَشْعَاهُمْ فِي خَوَائِجِهِمْ.

مردم خانواده من هستند، پس محبوب‌ترین آنان نزد من کسانی هستند که با مردم مهربان‌تر و در راه برآوردن نیازهای آنان کوشا تر باشند.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۹۹»

۲.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ :

أَلْخَلَقُ عِيَالُ اللَّهِ، فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ اللَّهُ مَنْ نَفَعَ عِيَالَ اللَّهِ، وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ سُرُورًا.

مردم عائله خدايند، محبوب‌ترین آنان نزد خدا کسی است که سودش به عائله خدا برسد و خانواده‌ای را خوشحال کند.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۶۴»

۳.

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) :

عَلَيْكُمْ بِالنُّصْحِ لِلَّهِ فِي خَلْقِهِ، فَلَنْ تَلْقَاهُ بِعَمَلٍ أَفْضَلَ مِنْهُ.

برای خدا خیرخواه خلق او باشید ؛ زیرا هرگز خداوند را با عملی بهتر از این کار ملاقات نخواهی کرد.

«اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۴»

۴.

امام صادق علیه السلام :

مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ الْمُسْلِمِ ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ مَا كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ.

کسی که در فکر برآوردن نیاز برادر مؤمن مسلمان خود باشد، تا زمانی که در فکر نیاز او هست، خداوند نیز در (فکر) نیاز وی باشد. (نیازش را بر طرف می کند)
«امالی شیخ طوسی، ص ۹۷، ح ۱۴۷»

۵.

امام صادق علیه السلام :

مَا قَضَى مُسْلِمٌ لِمُسْلِمٍ حَاجَةً إِلَّا نَادَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى ثَوَابِكَ وَلَا أَرْضَى لَكَ بِدُونِ الْجَنَّةِ.

هیچ مسلمانی نیاز مسلمانی را برآورده نکند، مگر اینکه خدای تبارک و تعالی او را ندا دهد: پاداش تو بر عهده من است و من به کمتر از بهشت برای تو راضی نخواهم بود.
«کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۹۴»

۶.

امام حسین (علیه السلام) می فرمودند :

سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مَنْ أَحَبَّ النَّاسَ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ

پرسش شد از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) از محبوب ترین مردم نزد خدا؛ فرمودند : سودمندترین مردم برای مردم.

«اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۴»

۷.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ:
أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ سُرُورٌ تُدْخِلُهُ عَلَى الْمُؤْمِنِ تَطَرُّدُهُ عَنْهُ جُوعَتُهُ، أَوْ تَكْشِيفُ
عَنْهُ كُرْبَتُهُ

محبوب‌ترین کارها در پیشگاه خدا، شادایی است که به مؤمن رسانی، گرسنگی‌اش را
بر طرف سازی و اندوهش را بزدايي.

«اصول کافی، ج ۳، ص ۴۸۹»

۸.

قال الامام الصادق عليه السلام :
“مِنْ أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِنِ ؛ إِشْبَاعُ جُوعَتِهِ
أَوْ تَنْفِيسُ كُرْبَتِهِ ؛ أَوْ قَضَاءُ دِينِهِ”

از با ارزش‌ترین کارها نزد خداوند متعال، شاد کردن مؤمنین است؛ مثل سیر نمودن
آن‌ها یا نجات دادن آنان از سختی‌ها و گرفتاری‌ها یا ادای بدهی آنها.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۹۲»

۹.

الإمامُ الصَّادِقُ عليه السلام :
"اللَّهُ فِي عَوْنِ الْمُؤْمِنِ مَا كَانَ الْمُؤْمِنُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ."
خداوند مددکار مؤمن است تا زمانی که مؤمن مددکار برادر خود باشد.

«بحارالانوار، ج ۸۹، ص ۳۲۲»

۱۰.

الإمامُ الكاظمُ عليه السلام :
“إِنَّ لِلَّهِ حَسَنَةً أَذْخَرَهَا لثَلَاثَةٍ : لِإِمَامٍ عَادِلٍ، وَ مُؤْمِنٍ حَكَمَ أَخَاهُ فِي مَالِهِ، وَ مَنْ
سَعَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فِي حَاجَتِهِ.”

همانا خداوند حسنه‌ای دارد، که برای سه کس اندوخته است:

۴ احادیث موضوعی

۱. برای پیشوای دادگر ۲. مؤمنی که دست برادرش را در مال خود باز بگذارد ۳. کسی که برای برآوردن نیاز برادر مؤمنش بکوشد.

«بحارالانوار، ج ۷۰، ص ۳۱۴»

۱۱.

امام علی علیه السلام :

“مِنْ وَاجِبِ حُقُوقِ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ النَّصِيحَةُ بِمَبْلَغِ جُهْدِهِمْ وَالتَّعَاوُنُ عَلَى إِقَامَةِ الْحَقِّ بَيْنَهُمْ”

از حقوق واجب خدا بر بندگان، خیرخواهی به اندازه توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است .

«نهج البلاغه، خطبه ۲۱۶»

آثار دنیوی و اخروی خدمت به خلق

۱۲.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَنْ قَضَى لِمُؤْمِنٍ حَاجَةً قَضَى اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَ كَثِيرَةً أَذْنَاهُنَّ الْجَنَّةُ.

هر کس یک نیاز مؤمنی را روا سازد، خداوند حاجت‌های فراوان او را روا سازد که کم‌ترین آن بهشت باشد.

«قرب الاسناد، ص ۱۱۹»

۱۳.

قال الامام الصادق عليه السلام :

مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَ رَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ وَ حَطَّ عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ وَ أَعْطَاهُ عَشْرَ شَفَاعَاتٍ.

کسی که برای برطرف کردن نیاز برادر مؤمن خود گام بردارد ؛ خدای سبحان برای او ده حسنه می‌نویسد و مقام او را ده درجه بالا می‌برد و از ده گناه او می‌گذرد و شفاعت ده نفر را از او می‌پذیرد.

«بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۳۱۲»

۱۴.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

أَيُّمَا مُسْلِمٍ خَدَمَ قَوْماً مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِثْلَ عَدَدِهِمْ خُدَّاماً فِي الْجَنَّةِ.

هر مسلمانی که گروهی از مسلمانان را خدمت کند، خداوند به تعداد آنان در بهشت به او خدمتکار دهد.

«الكافي، ج ۲، ص ۲۰۷»

۱۵.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَنْ سَعَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ طَلَبَ وَجْهِ اللَّهِ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ أَلْفَ أَلْفٍ حَسَنَةً.

هر کس که در بر طرف کردن نیاز مسلمانی به خاطر خدا کوشش کند، خداوند بزرگ برای او هزار هزار حسنه می نویسد.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۹۷»

۱۶.

امام موسی بن جعفر علیهما السلام فرمودند :

إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا فِي الْأَرْضِ يَسْعَوْنَ فِي حَوَائِجِ النَّاسِ هُمْ الْأَمِينُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ أَدْخَلَ عَلَى مُؤْمِنٍ سُرُورًا فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

برای خدا در زمین بندگانانی است که در حاجات مردم می کوشند، اینان در روز قیامت ایمنند و هر که مؤمنی را شاد سازد خدا روز قیامت دلش را شاد و خوش گرداند.

«بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۳۱۹»

۱۷.

امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَتَرِدُّ عَلَيْهِ الْحَاجَةُ لِأَخِيهِ، فَلَا تَكُونُ عِنْدَهُ، فَيَهْتَمُّ بِهَا قَلْبُهُ، فَيُدْخِلُهُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - بِهِمَّةٍ الْجَنَّةَ .

گاهی مؤمن حاجتی از برادرش به او آورده می شود و نمی تواند روا کند ولی دل او به آن مشغول می شود و در اندیشه آن است، خدای تبارک و تعالی او را به سبب همین اندیشه و اهتمام به بهشت می برد.

«وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۵۶۰»

۱۸.

امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - خَلَقَ خَلْقًا مِنْ خَلْقِهِ، أَنْتَجَبَهُمْ لِقَضَاءِ حَوَائِجِ فَقَرَاءِ شِيعَتِنَا لِثِيْبِهِمْ عَلَى ذَلِكَ الْجَنَّةِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ، فَكُنْ.

خدای تعالی از مخلوق خود گروهی را آفریده و آنان را برای بر آوردن حوائج شیعیان فقیر ما برگزیده تا برای این کار بهشت را به ایشان پاداش دهد؛ پس اگر می توانی از آنها باش.

«تحفه الاولیاء، ج ۳، ص ۴۸۶»

۱۹.

الإمام الصادق علیه السلام :

مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ - يَطْلُبُ بِذَلِكَ مَا عِنْدَ اللَّهِ - حَتَّى تُقْضَى لَهُ، كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِذَلِكَ مِثْلَ أَجْرِ حِجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ مُبْرُورَتَيْنِ، وَ صَوْمِ شَهْرَيْنِ مِنْ أَشْهُرِ الْحَرَمِ، وَ اعْتِكَافَهُمَا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ . وَ مَنْ مَشَى فِيهَا بِنِيَّةٍ وَ لَمْ تُقْضَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِذَلِكَ مِثْلَ حِجَّةٍ مُبْرُورَةٍ.

هر کس در راه بر آوردن نیاز برادر مؤمنش گام بردارد، تا بر آورده شود - و از این کار ثواب الهی را بجوید - خداوند عزوجل به پاداش این کار، برایش ثواب یک حج و یک عمره پذیرفته و روزه دو ماه از ماه های حرام با اعتکاف این دو ماه در مسجدالحرام بنویسد و هرکس به نیت روا ساختن حاجت او قدم بردارد، اما موفق به این کار نشود، خداوند به پاداش آن، ثواب یک حج پذیرفته شده را منظور دارد. پس، در کار خیر شوق نشان دهید .

«میزان الحکمه، ج ۳، ص ۲۴۸»

۲۰.

امام موسی علیه السلام :

إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا فِي الْأَرْضِ يَسْعَوْنَ فِي حَوَائِجِ النَّاسِ، هُمْ الْأَمْنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؛ وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى مُؤْمِنٍ سُرُورًا، فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

برای خدا در زمین بندگانی است که در حاجات مردم می‌کوشند، اینان در روز قیامت ایمنند و هر که مؤمنی را شاد سازد خداوند روز قیامت دلش را شاد و خوش گرداند.
«تحفه الاولیاء، ج ۳، ص ۴۹۶»

۲۱.

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ:
"أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ: مَنْ أَوَى الْيَتِيمَ، وَرَحِمَ الضَّعِيفَ،
وَاسْتَفَقَ عَلَى وَالِدَيْهِ وَرَفِقَ بِمَمْلُوكِهِ"

هر کس دارای چهار صفت باشد، خداوند برای او خانه‌ای در بهشت می‌سازد.
۱ - یتیم را پناه دهد ۲ - به ضعیف رحم کند ۳ - به پدر و مادر مهر بورزد ۴ - با غلام و کنیزش مدارا نماید.

(بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۱۵)

خدمت به مردم و برآوردن نیازهای آنان در مقایسه با سایر اعمال

۲۲.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :
خِدْمَةُ الْمُؤْمِنِ لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ دَرَجَةٌ لَا يُدْرِكُ فَضْلَهَا إِلَّا بِمِثْلِهَا.
خدمت کردن مؤمن به برادر مؤمن خود، مقامی است که فضیلت و ثواب آن جز با آن
(خدمت کردن به برادر مؤمن) به دست نیاید.
«مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۴۲۹»

۲۳.

امام کاظم علیه السلام :
إِنَّ خَوَاتِيمَ أَعْمَالِكُمْ قِضَاءُ حَوَائِجِ إِخْوَانِكُمْ وَالْإِحْسَانُ إِلَيْهِمْ مَا قَدَرْتُمْ وَالْأَلَمُ
يُقْبَلُ مِنْكُمْ عَمَلٌ.

احادیث موضوعی ۹

همانا مهر قبول اعمال شما، برآوردن نیازهای برادرانتان و نیکی کردن به آنان در حد توانتان است و الا (اگر چنین نکنید)، هیچ عملی از شما پذیرفته نمی‌شود.

«بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۷۹»

۲۴.

قال الامام الصادق علیه السلام :

لَقَضَاءُ حَاجَةِ إِمْرِيْ مُؤْمِنٍ أَفْضَلُ مِنْ حَجَّةٍ وَ حَجَّةٍ وَ حَجَّةٍ ، حَتَّى عَدَّ عَشْرَ حِجَجٍ.

برآوردن نیاز مؤمن به یقین برتر از یک حج و یک حج و یک حج است.

(امام صادق علیه‌السلام تا ده حج شمردند.)

«امالی شیخ صدوق، ص ۱۹۷»

۲۵.

قال الامام الصادق علیه السلام :

الْمَاشِي فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَالسَّاعِي بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.

کسی که در راه برطرف ساختن نیاز برادر خود قدم بردارد، مانند کسی است که سعی میان صفا و مروه به جای آرد.

«تحف العقول، ص ۳۰۳»

۲۶.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً كَانَ كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ ذَهْرَهُ.

هر کس یک نیاز برادر مومن خود را برآورد، مانند کسی است که عمر خویش را به عبادت خدا سپری کرده باشد.

«امالی شیخ طوسی، ص ۴۸۱، ح ۱۰۵۱»

۲۷.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَنْ سَعَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَكَأَنَّمَا عَبْدُ اللَّهِ تِسْعَةَ آلَافِ سَنَةٍ، صَائِماً نَهَارُهُ قَائِماً لَيْلَةً.

کسی که در راه برآوردن نیاز برادر مؤمن خود بکوشد، گویی نه هزار سال با روزه گرفتن و شب زنده‌داری کردن خدا را عبادت کرده باشد.

«بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۳۱۶»

۲۸.

قال الامام الصادق عليه السلام :

قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ حَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ بِمَنَاسِكِهَا وَ عِتْقِ رَقَبَةٍ لَوْجِهَ اللَّهِ وَ حَمْلَانِ أَلْفِ فَرْسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِسَرَجِهَا وَ لُجْمِهَا.

فضیلت پاداش بر طرف کردن نیاز مؤمن، از هزار حجّی که تمام اعمال آن قبول شده باشد و آزاد کردن یک بنده در راه خدا و صرف بار هزار اسب در راه خدا با زین و لجامش بیشتر است.

«بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۲۸۵»

۲۹.

رسول خدا صلى الله عليه و آله و سلم فرمود:

مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ سَاعَةً مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ اعْتِكَافِ شَهْرَيْنِ

هر که در راه حاجت برادر مؤمنش ساعتی از شب یا روز گام بردارد، خواه آن حاجت را برآورد یا نه برای او از اعتکاف دو ماه بهتر است.

۳۰.

الإمام الباقر عليه السلام :

لَأَنْ أُغُولَ أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، أَسَدُ جَوْعَتِهِمْ وَ أَكْسُو عَوْرَتِهِمْ، فَأَكْفَأُ
وُجُوهُهُمْ عَنِ النَّاسِ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُحِجَّ حَجَّةً وَ حَجَّةً (و حَجَّةً) وَ مِثْلَهَا وَ
مِثْلَهَا، حَتَّى بَلَغَ عَشْرًا، وَ مِثْلَهَا وَ مِثْلَهَا، حَتَّى بَلَغَ السَّبْعِينَ .

اگر تأمین مخارج یک خانواده مسلمان را بر عهده گیرم و آنان را از گرسنگی و
برهنگی برهانم تا آبرویشان را نزد مردم حفظ کنم، نزد من خوشتر است از این که
حجّ روم و حجّ روم و حجّ روم و مثل آن و مثل آن - و امام علیه السلام تا ده بار این را
تکرار کرد و در ادامه فرمود : - و مثل آن و مثل آن - و این را هم فرمود تا به هفتاد
بار رسید.

۳۱.

امام صادق علیه السلام فرمود:

قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَةٍ، وَخَيْرٌ مِنْ حُمْلَانِ أَلْفِ فَرْسٍ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ.

برآوردن حاجت مؤمن از آزاد کردن هزار بنده و بار کردن هزار اسب در راه خدا [برای
جهاد] بهتر است.

«اصول کافی، ج ۳، ص ۴۹۴»

۳۲.

امام صادق علیه السلام فرمود:

تَنَافَسُوا فِي الْمَعْرُوفِ لِإِخْوَانِكُمْ وَكُونُوا مِنْ أَهْلِهِ فَإِنَّ لِلْجَنَّةِ بَاباً يُقَالُ لَهُ الْمَعْرُوفُ
لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا مَنْ اصْطَنَعَ الْمَعْرُوفَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَمْشِي فِي حَاجَةٍ
أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَيُوكِّلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ مَلَكََيْنِ وَاحِدًا عَنْ يَمِينِهِ وَآخَرَ عَنْ شِمَالِهِ
يَسْتَغْفِرَانِ لَهُ رَبَّهُ وَيَدْعُوَانِ بِقَضَاءِ حَاجَتِهِ ثُمَّ قَالَ وَاللَّهِ لَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَآلِهِ) أَسْرُّ بِقَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ إِذَا وَصَلَتْ إِلَيْهِ مِنْ صَاحِبِ الْحَاجَةِ.

در نیکی به برادران خود با یکدیگر مسابقه گذارید، و اهل نیکی باشید، که بهشت را دری است به نام معروف (نیکی) که جز کسی که در زندگی دنیا نیکی کرده داخل آن نمی‌شود، و چون بنده در راه برآوردن حاجت برادر مؤمن خود گام بردارد خدای عزوجل دو فرشته بر او می‌گمارد، یکی در جانب راست و دیگری در طرف چپ او، که برایش از پروردگار آمرزش خواهند و برای روا شدن حاجت او دعا کنند ... آنگاه فرمود: به خدا قسم وقتی مؤمن به حاجتش رسد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از خود او خوشحال‌تر است.

«اصول کافی، ج ۲، ص ۱۹۵»

۳۳.

امام صادق علیه السلام فرمود:

مَا قَضَى مُسْلِمٌ لِمُسْلِمٍ حَاجَةً إِلَّا نَادَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : عَلَى تَوَائِبِكَ، وَلَا أَرْضَى لَكَ بِدُونِ الْجَنَّةِ

هیچ مسلمانی حاجت مسلمانی را روا نمی‌کند مگر اینکه خدای تعالی به او خطاب می‌کند که: ثواب تو به عهده من است، و به غیر از بهشت چیزی را برای تو نمی‌پسندم.

«اصول کافی، ج ۲، ص ۱۹۵ - بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۳۲۶ - ثواب الاعمال، ص ۲۲۳»

۳۴.

امام صادق علیه السلام فرمود:

لَقَضَاءُ حَاجَةٍ امْرِئٍ مُؤْمِنٍ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهِ مِنْ عِشْرِينَ حَجَّةً، كُلُّ حَجَّةٍ يُنْفِقُ فِيهَا صَاحِبُهَا مِائَةً أَلْفٍ.

برآوردن حاجت مؤمنی در نزد خدا محبوب‌تر است از بیست حج که صاحب آن در هر حجی صد هزار [دینار یا درهم] خرج کند.

«البحارالانوار، ج ۷۴، ص ۳۲۴، ح ۹۳»

۳۵.

امام صادق علیه السلام فرمود:

مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ يَطْلُبُ بِذَلِكَ مَا عِنْدَ اللَّهِ حَتَّى تُقْضَى لَهُ، كَتَبَ اللَّهُ - عَزَّوَجَلَّ - لَهُ بِذَلِكَ مِثْلَ أَجْرِ حَجَّةٍ وَ عُمْرَةٍ مَبْرُورَتَيْنِ، وَصَوْمِ شَهْرَيْنِ مِنْ أَشْهُرِ الْحَرَمِ وَاعْتِكَافِيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ؛ وَمَنْ مَشَى فِيهَا بِنِيَّةٍ وَلَمْ تُقْضَ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِذَلِكَ مِثْلَ حَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ؛ فَارْغَبُوا فِي الْخَيْرِ.

هر که در راه حاجت برادر مؤمنش برای خدا گام بردارد تا آن را برآورد، خدای عزوجل ثواب حج و عمره مقبول و روزه دو ماه حرام و اعتکاف آن دو ماه در مسجدالحرام را برای او می‌نویسد. و هر کس به نیت روا کردن حاجت برادر خود گام بردارد و آن حاجت بر آورده نشود ثواب یک حج مقبول برایش می‌نویسد، پس در کار خیر رغبت کنید.

«اصول کافی، ج ۳، ص ۴۹۸»

۳۶.

امام صادق علیه السلام فرمود :

لَأَنْ أَمْشِيَ فِي حَاجَةِ أَخِي لِي مُسْلِمٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتِقَ أَلْفَ نَسَمَةٍ، وَ أَحْمِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَلَى أَلْفِ فَرَسٍ مَسْرُجَةً مَلْجَمَةً.

این را که در راه بر آوردن حاجت برادر مسلمانم گام بردارم دوست‌تر دارم از اینکه هزار بنده آزاد کنم و هزار اسب زین و لجام کرده در راه خدا (یعنی به جهاد) بفرستم.

«اصول کافی، ج ۳، ص ۵۰۳»

۳۷.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً كَانَ كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ ذَهْرَةً.

هر که حاجت برادر مؤمن خویش بر آورد، چنان است که در همه عمر خود خدا را عبادت کرده است.

«الامالی طوسی، ص ۴۸۱»

۳۸.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

مَنْ مَشَى فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ سَاعَةً مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ، قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ إِعْتِكَافٍ شَهْرَيْنِ.

هر که در راه حاجت برادر مؤمنش ساعتی از شب یا روز گام بردارد، خواه آن حاجت را برآورد یا نه، برای او از اعتکاف دو ماه بهتر است.

۳۹.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله:

مَنْ مَشَى فِي عَوْنِ أَخِيهِ وَ مَنْفَعَتِهِ فَلَهُ ثَوَابُ الْمَجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

کسی که برای کمک به برادر خود و سود رساندن به او اقدام کند، پاداش مجاهدان در راه خدا به او داده خواهد شد.

«ثواب الاعمال، ص ۳۴۰»

تعییل در خدمت به دیگران

۴۰.

قال الامام الصادق علیه السلام :

أَنَّ الرَّجُلَ لَيَسْأَلُنِي الْحَاجَةَ فَأُبَادِرُ بِقَضَائِهَا مَخَافَةَ أَنْ يَسْتَعْنِيَ عَنْهَا فَلَا يَجِدَ لَهَا مَوْقِعاً إِذَا جَاءَتْهُ.

هرگاه مردی از من درخواست حاجتی کرد، در رفع حاجت و نیاز او شتاب می ورزم ؛ زیرا بیم آن می رود که کار از کار بگذرد و اقدام من در کمک به او دیگر به کارش نیاید.

«عیون الاخبار الرضا - علیه السلام - ج ۲، ص ۱۷۹»

۴۱.

قال الامام الصادق علیه السلام :

إِنِّي لَأَسَارِعُ إِلَى حَاجَةِ عَدُوِّي خَوْفاً أَنْ أَرُدَّهُ فَيَسْتَعْنِيَ عَنِّي.

من در برآوردن نیاز دشمن خود (نیز) شتاب می کنم ؛ زیرا می ترسم دست رد به سینه او زنم و او از من بی نیاز شود.

«بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۲۰۷»

۴۲.

قال الامام الحسين عليه السلام :

أَيُّهَا النَّاسُ نَافِسُوا فِي الْمَكَارِمِ وَ سَارِعُوا فِي الْمَغَانِمِ وَ لَا تَحْتَسِبُوا بِمَعْرُوفٍ لَمْ تَجْعَلُوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

«کشف الغمه (ط-القديمة) ج ۲، ص ۲۹»

عدم خدمت رسانی به هم‌نوعان و آثار آن؛ آثار ترک خدمت به خلق

۴۳.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَ مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ينادي
يَا لِمُسْلِمِينَ فَلَمْ يَجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ.

کسی که شب را به روز آورد و به امور مسلمانان رسیدگی نکند، پس از مسلمانان نیست و نیز هر که بشنود مردی از مسلمین فریادرسی می‌خواهد و به او پاسخ ندهد، از مسلمین نیست.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۶۴»

۴۴.

رسول خدا صلى الله عليه و آله و سلم فرمود:

مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ .

هر که صبح کند و اهتمام به امور مسلمانان نداشته باشد، مسلمان نیست.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۶۳»

۴۵.

امام موسی بن جعفر علیهما السلام فرمودند :

مَنْ قَصَدَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ، مُسْتَجِيرًا بِهِ فِي بَعْضِ أَحْوَالِهِ، فَلَمْ يُجِرْهُ بَعْدَ أَنْ
يَقْدِرَ عَلَيْهِ، فَقَدْ قَطَعَ وَلَايَةَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى

هر که مردی از برادران ایمانیش نزد او رود و برای کاری به او پناه برد و او با اینکه قدرت دارد پناهِش ندهد، به تحقیق پیوند و رابطه ولایت خدای عزوجل را بریده است.
«تحفه الاولیاء، ج ۴، ص ۹۲»

۴۶.

قال الامام الصادق عليه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَخْذُلُ أَخَاهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى نُصْرَتِهِ إِلَّا خَذَلَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.
هرگاه مؤمنی بتواند برادر خود را یاری رساند اما کمکش نکند، خداوند در دنیا و آخرت او را تنها گذارد.

«بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۳۱۱»

۴۷.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

مَنْ مَنَعَ طَالِباً حَاجَتَهُ وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى قَضَائِهَا فَعَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيئَةِ عَشَارٍ.
کسی که بتواند حاجت نیازمندی را برآورد، ولی دست رد بر سینه او زند، گناهش چون گناه باجگیر است.

«ثواب الاعمال، ص ۳۶۵»

۴۸.

قال الامام الباقر عليه السلام :

مَنْ يَخْلُ بِمَعُونَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَالْقِيَامِ لَهُ فِي حَاجَتِهِ أُبْتُلِيَ بِمَعُونَةِ مَنْ يَأْتِمُ وَلَا يُؤْجَرُ.

کسی که از کمک به برادر مسلمان خود و برآوردن حاجت او دریغ کند، خداوند او را گرفتار کمک به کسی کند که به سبب آن گناه کند و مزدی هم نبرد.

«ثواب الاعمال، ص ۲۹۱»

۴۹.

قال الامام الصادق عليه السلام :

مَنْ صَارَ إِلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فِي حَاجَتِهِ أَوْ مُسْلِمًا فَحَجَبَهُ لَمْ يَزَلْ فِي لَعْنَةِ اللَّهِ إِلَى أَنْ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ.

کسی که برای طلب حاجت خود یا برای سلام و احوال پرسی نزد برادر مؤمن خود رود و او خود را از وی مخفی کند، تا زنده است پیوسته مشمول لعنت و نفرین خدا شود.

«الاختصاص، ص ۳۱»

۵۰.

امام صادق علیه السلام فرمود:

أَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ شِيعَتِنَا أَتَى رَجُلًا مِنْ إِخْوَانِهِ، فَاسْتَعَانَ بِهِ فِي حَاجَتِهِ، فَلَمْ يُعِنْهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ، إِلَّا ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِأَنْ يَقْضِيَ حَوَائِجَ غَيْرِهِ مِنْ أَعْدَائِنَا، يُعَذِّبُهُ اللَّهُ عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

هر مردی از شیعیان ما که نزد مردی از برادرانش آید و از او درباره حاجتی کمک خواهد و او با اینکه قدرت دارد او را یاری نکند خدای تعالی او را به کمک کردن و بر آوردن حاجات دشمنان ما گرفتار سازد تا به واسطه آن در روز قیامت او را عذاب کند. «تحفه الاولیا، ج ۴، ص ۸۸»

۵۱.

قال الامام الصادق علیه السلام :

مَا أَمَّنَ بِاللَّهِ وَلَا بِمَحَمَّدٍ وَلَا بِعَلِيٍّ مَنْ إِذَا أَنَاهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فِي حَاجَةٍ لَمْ يَضْحَكْ فِي وَجْهِهِ فَإِنْ كَانَتْ حَاجَتُهُ عِنْدَهُ سَارَعَ إِلَى قَضَائِهَا وَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ تَكَلَّفَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِهِ حَتَّى يَقْضِيَهَا لَهُ.

به خدا و محمد و علی ایمان نیاورده است کسی که در هنگام نیاز برادر مؤمنش با خوش رویی با او برخورد نکند؛ پس اگر توان دارد احتیاج او را شخصاً برطرف نماید و اگر قادر نیست با کمک دیگری مشکل او را حل کند؛ اگر نسبت به تقاضای برادر مؤمنی ب تفاوت باشد و به درخواست او عمل نکند پس بین ما و او ولایتی نخواهد بود. «بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۱۷۶»

۵۲.

الإمام الباقر علیه السلام :

مَنْ بَخَلَ بِمَعُونَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَالْقِيَامِ لَهُ فِي حَاجَتِهِ، أُبْتَلِيَ بِمَعُونَةِ مَنْ يَأْتِيهِ عَلَيْهِ وَلَا يُؤْجَرُ.

کسی که از کمک به برادر مسلمان خود و برآوردن حاجت او دریغ کند، خداوند او را گرفتار کمک به کسی کند که به سبب آن کمک، گناهکار شود و مزدی هم نبرد. «ثواب الاعمال، ص ۲۹۸»

۵۳.

الامام الصادق علیه السلام قال لِنَفَرٍ عنده:

« مَا لَكُمْ تَسْتَخِفُّونَ بِنَا؟ قَالَ: فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ خُرَاسَانَ، فَقَالَ: مَعَاذَ لَوْجِهِ اللَّهُ أَنْ نَسْتَخِفَّ بِكَ، أَوْ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِكَ، فَقَالَ: «بَلَى إِنَّكَ أَحَدُ مَنْ اسْتَخَفَّ بِى» فَقَالَ: مَعَاذَ لَوْجِهِ اللَّهُ أَنْ أَسْتَخِفَّ بِكَ! فَقَالَ لَهُ: «وَيْحَكَ، أَوْلَمْ تَسْمَعْ فَلَانًا، وَنَحْنُ بِقُرْبِ الْجُحْفَةِ، وَهُوَ يَقُولُ لَكَ: احْمِلْنِى قَدْرَ مِيلٍ، فَقَدْ وَاللَّهِ أُعْيِيتُ، وَاللَّهِ مَا رَفَعْتَ بِهِ رَأْسًا، وَلَقَدْ اسْتَخَفَّفْتَ بِهِ، وَمَنْ اسْتَخَفَّ بِمُؤْمِنٍ فِينَا اسْتَخَفَّ، وَضَيَّعَ حُرْمَةَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»

چرا شما به ما اهل بیت توهین می کنید؟ [حاضران شگفت زده شدند]، مرد خراسانی قیام کرد و عرض کرد: پناه بر خدا از اینکه به شما یا به اوامر شما اهانت کنیم، امام «ع» فرمود: چرا، تو از کسانی هستی که به من اهانت کرده اند، پس این شخص عرض کرد: پناه بر خدا که به شما اهانت کرده باشم، حضرت به او فرمود: وای بر تو، آیا صدای فلانی را - زمانی که ما نزدیک جُحفه بودیم - نشنیدی که از تو درخواست می کرد؛ مرا به اندازه یک میل همراه خودت ببر، به خدا خسته شدم، اما به خدا سوگند، تو سرت را بلند نکردی و او را حقیر و کوچک شمردی، هر کسی مؤمنی را کوچک بشمارد، ما را کوچک شمرده و حرمت خدای متعال را شکسته است.

«وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۵۹۳»

۵۴.

قال الامام على عليه السلام :

إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا يَخْتَصِمُهُمُ اللَّهُ بِالنَّعَمِ لِمَنَافِعِ الْعِبَادِ فَيَقِرُّهَا فِي أَيْدِيهِمْ مَا بَذَلُوهَا فَإِذَا مَنَعُوهَا نَزَعَهَا مِنْهُمْ ثُمَّ حَوَّلَهَا إِلَى غَيْرِهِمْ.

خداوند را بندگانى است که به آنان نعمت های ویژه داده است برای نفع رساندن به دیگر بندگان؛ پس امکاناتی در دسترس آنها قرار داده است که بذل و بخشش کنند. هرگاه از بذل آن نعمت ها دریغ ورزند و چیزی به کسی ندهند، آن نعمت ها را از آنان باز می ستاند و به دیگران می دهد.

«نهج البلاغه، حکمت ۴۱۷»

۵۵.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ وَ مَا مِنْ أَهْلِ قَرْيَةٍ يَبِيتُ فِيهِمْ جَائِعٌ
يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

به من ایمان نیاورده کسی که سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد، و اهل یک آبادی که شب را بگذرانند و در میان ایشان گرسنه‌ای باشد، خداوند در روز قیامت به آنها نظر رحمت نیفکند.

«اصول کافی، ج ۴، ص ۴۹۳»

موارد منع خدمت به دیگران

۵۶.

قال الامام الصادق عليه السلام :

إِخْدِمِ أَخَاكَ فَإِنْ اسْتَخْدَمَكَ فَلَا وَ لَا كَرَامَةً.

برادر خود را خدمت کن، اما اگر تو را به خدمت کشید (سوء استفاده کرد)، خدمتش نکن و وقعی بدو مگذار.

«الاختصاص، ص ۲۴۳»

حق خلق و خدمت به خلق

۵۷.

قال الامام علی علیه السلام :

وَمِنْهَا إِصْدَارُ حَاجَاتِ النَّاسِ يَوْمَ وَرُودِهَا عَلَيْكَ بِمَا تَحَرَّجُ بِهِ صُدُورُ أَعْوَانِكَ.

از جمله خدمت رسانی تو این است که نیازهای مردم را هنگامی که به تو مراجعه می کنند بر آورده سازی ؛ آن خدماتی را که معاونان تو از انجام آن کارها ناتوانند.

«تهج البلاغه، نامه ۵۳»

۵۸.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

أُبَلِّغُونِي حَاجَةً مِّنْ لَاَ يَسْتَطِيعُ إِبْلَاغُ حَاجَتِهِ، فَإِنَّهُ مَن أَبْلَغَ سُلْطَانًا حَاجَةً مِّنْ

لَا يَسْتَطِيعُ إِبْلَاغُهَا، ثَبَّتَ اللَّهُ قَدَمَيْهِ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

در خواست نیازمندی را که خودش نمی تواند آن را ابلاغ کند به من برسانید. و هر که تقاضای درمادهای را به مسئولی برساند در حالی که نیازمند، خودش از رساندن نامه اش ناتوان است؛ خداوند او را در روز قیامت بر صراط ثابت قدم نماید.

«بحار الأنوار، ج ۳، ص ۳۸۴»

۵۹.

قال الامام الصادق علیه السلام :

يَحِقُّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْأَجْتِهَادُ فِي التَّوَاصُلِ وَ التَّعَاوُنِ وَ التَّعَاطُفِ وَ الْمُوَاسَاةِ

لِأَهْلِ الْحَاجَةِ وَ تَعَاطُفَ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ.

مسلمانان موظفند در راه رسیدگی و کمک به نیازمندان کوشا و نسبت به یکدیگر عطوف و مهربان باشند و از پرداخت کمک های مالی به همدیگر مضایقه نکنند و به هنگام گرفتاری، یار و یاور هم باشند.

«الکافی، ج ۲، ص ۱۷۵»

۶۰.

امام سجاد علیه السلام :

وَأَمَّا حَقُّ أَهْلِ مِلَّتِكَ عَامَّةً فَإِضْمَارُ السَّلَامَةِ وَنَشْرُ جَنَاحِ الرَّحْمَةِ وَ
الرِّفْقُ بِمُسَيِّئِهِمْ وَتَأْلُفُهُمْ وَاسْتِصْلَاحُهُمْ وَ شُكْرُ مُحْسِنِهِمْ إِلَى نَفْسِهِ وَ
إِلَيْكَ فَإِنَّ إِحْسَانَهُ إِلَى نَفْسِهِ إِحْسَانُهُ إِلَيْكَ إِذَا كَفَّ عَنْكَ أَذَاهُ وَ كَفَاكَ
مَثُونَتَهُ وَ حَبَسَ عَنْكَ نَفْسَهُ فَعَمَّهُمْ جَمِيعاً بِدَعْوَتِكَ وَ انْصَرُّهُمْ جَمِيعاً
بِنُصْرَتِكَ وَ أَنْزَلْتَهُمْ أَنْزِلُهُمْ جَمِيعاً مِنْكَ مَنَازِلَهُمْ كَبِيرَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْوَالِدِ
وَ صَغِيرَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْوَلَدِ وَ أَوْسَطَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْإِخِ فَمَنْ أَتَاكَ تَعَاهَدْتَهُ
بِلُطْفٍ وَ رَحْمَةٍ وَ صِلْ أَخَاكَ بِمَا يَجِبُ لِلْإِخِ عَلَى أَخِيهِ

اما حقوق توده مردم آن است که با حسن نیت و محبت و مدارا با بدی‌هایشان رفتار کنی و با دلجویی در صدد اصلاح حالشان برآیی و از کسانی که به ایشان و شما نیکی میکنند، سپاسگزار باشی. زیرا احسان کسی نسبت به خود، در حقیقت احسان به تو است، به خاطر آنکه آزاری به تو نرسانده و زحمتی بر دوش تو ندارد و جلوی هوای نفسش را گرفته است. وانگهی همه را دعا کن و به همه کمک نما و هر کدام را درحد خود محترم شمار؛

بزرگترها را به منزله پدر و کوچک‌ترها را به منزله فرزند و میان سال‌ها را همچون برادرت بدان. هرکس نزد تو آمد، با او به مهر و محبت برخورد کن و با برادرت با رعایت حقوق برادری، رابطه ی برادرانه داشته باش.

«تحف العقول / صفحه ۲۷۱»

۶۱.

امام علی علیه السلام :

" عَلَيْكُمْ بِالتَّوَّاضُعِ وَالتَّابَذُلِ وَإِيَّاكُمْ وَالتَّدَابُرَ وَالتَّقَاطُعَ "

بر شما باد به ارتباط و بخشش به یکدیگر و دوری گزیدن از جدایی و پشت کردن به یکدیگر

«نهج البلاغه، نامه ۴۷»

۶۲.

امیرالمؤمنین علیه السلام:

" وَاللَّهِ، اللَّهُ فِي جِيرَانِكُمْ، فَإِنَّهُمْ وَصِيَّةُ نَبِيِّكُمْ مَا زَالَ يُوصِي بِهِمْ حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُورَثُهُمْ. "

خدا را، خدا را درباره همسایگان که آن سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله شماسست، پیامبر صلی الله علیه و آله مرتب درباره همسایه سفارش می کرد تا جایی که ما گمان کردیم که همسایه از همسایه ارث خواهد برد.

«نهج البلاغه، نامه ۴۷»

حفظ آبروی مردم هنگام خدمت رسانی

۶۳.

جاء رجل من الانصار يريد أن يسأله حاجه فقال الامام الحسين عليه السلام :
يا أبا الانصار صُنْ وَجْهَكَ عَنْ بَذْلَةِ الْمَسْأَلَةِ وَارْفَعْ حَاجَتَكَ فِي رُقْعَةٍ فَإِنِّي
آتٍ فِيهَا مَا سَأَلَكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

مردی از انصار محضر امام حسین علیه السلام شرف یاب شد و تصمیم داشت که حاجتش را با امام مطرح کند. حضرت به او فرمود:
ای برادر انصاری! آبروی خود را حفظ کن و درخواست خود را شفاهی و رو در رو مطرح نکن، بلکه حاجتت را در نامه‌ای بنویس و بیاور تا من آنچه در نامه نوشته‌ای و سبب خوشحالی تو می‌شود به خواست خدا بر آورده سازم.
«بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۱۱۸»

۶۴.

قال الامام على عليه السلام :

لَا يَسْتَقِيمُ قَضَاءُ الْحَوَائِجِ إِلَّا بِثَلَاثٍ: بِاسْتِصْغَارِهَا لِتَعْظُمَ، وَبِاسْتِكْنَامِهَا لِتُظْهَرَ، وَبِتَعْجِيلِهَا لِتَهْتَوَى.

برطرف کردن نیازهای مردم پایدار نیست مگر به سه چیز ۱-کوچک شمردن خدمت تا خدا آن را بزرگ نماید؛ ۲- پنهان داشتن آن تا خدا آن را آشکار کند؛ ۳-شتاب در برآوردن نیاز حاجت‌مند تا مسرت بخش باشد.

«تهج البلاغه، حکمت ۱۰۱»

توفیق خدمت خالصانه به خلق، نعمتی از سوی خدا

۶۵.

قال الامام علی علیه السلام :

يَا جَابِرُ! مَنْ كَثُرَتْ نِعْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ كَثُرَتْ حَوَائِجُ النَّاسِ إِلَيْهِ فَمَنْ قَامَ اللَّهُ فِيهَا بِمَا يَجِبُ عَرْضُهَا لِلدَّوَامِ وَالبَقَاءِ وَ مَنْ لَمْ يَقُمْ فِيهَا بِمَا يَجِبُ عَرْضُهَا لِلزَّوَالِ وَ الفَنَاءِ. امام علی علیه السلام (به جابر بن عبد الله انصاری) فرمود: ای جابر! هر که از نعمت‌های خداوندی بیشتر بهره یابد، مردم نیازمند هم بیشتر به او رجوع می‌کنند، در پاسخ به نیازهای مردم هر که برای خدا برخیزد و بنابر توانایی‌هایی که دارد انجام وظیفه کند، تداوم نعمت‌های خداوندی را فراهم ساخته است و اگر انجام وظیفه نکند، نعمت‌ها را به زوال و نیستی می‌سپرد.

«تهج البلاغه، حکمت ۳۷۳»

۶۶.

قال الامام الحسين عليه السلام :

إِنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، فَلَا تَمْلُؤُوا النِّعَمَ.

درخواست‌های مردم از شما، از نعمت‌های الهی است برای شما؛ از این نعمت‌ها ملول و خسته نشوید.

«بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۳۱۸»

کرامت انسانی و حقوق مردم

۶۷.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ مِمَّا يَأْكُلُ
وَلْيَكْسِهِ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا يَكْلَفُهُ مِمَّا يَغْلِبُهُ فَإِنْ كَلَّفَهُ مَا يَغْلِبُهُ فَلْيَعِزَّهُ.

خداوند بعضی از برادرانتان را زیر دست شما قرار داده است، پس هر که برادرش زیر دست اوست، باید از آن چه می خورد به او نیز بخوراند و از آن چه می پوشد به او هم بپوشاند و کاری را که در توان او نیست به او واگذار نکند و اگر کار دشواری را به او سپرد، به کمک او بشتابد.

«بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۱۴۱»

۶۸.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله :

"لَا تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى أَهْلِ الْبَلَاءِ وَالْمُجْدُومِينَ فَإِنَّهُ يَحْزَنُ لَهُمْ"

نگاه خود را به گرفتار و معلول ها و جذامی ها، طولانی نکنید چون نگاه طولانی شما، آنها را محزون و رنجیده خاطر می کند.

(بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۱۵)

برابری و برادری، صلح، دوستی

۶۹.

قال الإمامُ علیٌّ علیه السلام :

– مِنْ كِتَابِهِ لِلأَشْتَرِ لَمَّا وَلَّاهُ مِصْرَ – : وَأَشْعِرُ قَلْبَكَ الرَّحْمَةَ لِلرَّعِيَّةِ، وَالْمَحَبَّةَ لَهُمْ، وَ اللُّطْفَ بِهِمْ، وَلَا تَكُونَنَّ عَلَيْهِمْ سَبْعًا ضَارِيًا تَغْتَنِمُ أَكْلَهُمْ ؛ فَإِنَّهُمْ صِنْفَانِ : إِمَّا أَخَ لَكَ فِي الدِّينِ، أَوْ نَظِيرَ لَكَ فِي الْخَلْقِ، يَفْرُطُ مِنْهُمْ الزَّلُّ، وَتَعْرِضُ لَهُمْ الْعِلَلُ، وَيُؤْتِي عَلَى أَيْدِيهِمْ فِي الْعَمَدِ وَالْخَطَأِ، فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِكَ وَصَفْحِكَ مِثْلَ الَّذِي تُحِبُّ وَتَرْضَى أَنْ يُعْطِيَكَ اللَّهُ مِنْ عَفْوِهِ وَصَفْحِهِ، فَإِنَّكَ قَوْفُهُمْ، وَ إِلَى الْأَمْرِ عَلَيْكَ فَوْقَكَ، وَ اللَّهُ فَوْقَ مَنْ وَلَّاكَ !

امام علی علیه السلام - در فرمان استانداری مصر به مالک اشتر - نوشت : دل خود را آکنده از مهر و محبت و لطف نسبت به مردم گردان و مبدا برای آنان چون جانور درنده‌ای باشی که خوردنشان را غنیمت دانی؛ زیرا که مردم دو دسته‌اند: یا برادر دینی تو هستند و یا هم‌نوع تو. در معرض لغزش و خطا قرار دارند و گاه از روی عمد یا خطا دست به گناه و تجاوز می‌آیند. پس همان گونه که خود دوست داری خداوند نسبت به تو بخشش و گذشت کند، تو نیز نسبت به آنان بخشش و گذشت داشته باش؛ زیرا تو بالادست آنها هستی و فرمانروای بر تو بالادست تو می‌باشد و خداوند بالا دست کسی است که تو را به امارت گماشته است!

«نهج البلاغه : الكتاب ۵۳»

۷۰.

امام علی علیه السلام :

شِيعَتُنَا الْمُتَبَادِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، أَلْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا أَلْمُتَزَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا، بَرَكَتٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سَلِمَ لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی‌اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می‌کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می‌نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می‌روند.

چون خشمگین شوند، ظلم نمی‌کنند و چون راضی شوند، زیاده‌روی نمی‌کنند، برای همسایگان‌شان مایه برکت‌اند و نسبت به هم‌نشینان خود در صلح و آرامش‌اند.

«کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷»

۷۱.

عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: "رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
الَّتَحَبُّبُ إِلَى النَّاسِ."»

امیرالمؤمنین علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که فرمودند :
سرآغاز عقل و خردمندی بعد از ایمان به خدا اظهار محبت به مردم و دوستی با آنان
است.

«بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۴۰۱»

ایثار

۷۲.

امام علی علیه السلام :

الْإِثَارُ أَعْلَى الْمَكَارِمِ.

ایثار، عالی‌ترین خصلت اخلاقی است.

«غررالحکم، ح ۹۸۶»

۷۳.

الْإِثَارُ شَيْمَةُ الْأَبْرَارِ.

ایثار، خوی نیکان است.

«غررالحکم ح ۶۰۶»

۷۴.

الْإِثَارُ أَحْسَنُ الْإِحْسَانِ، وَأَعْلَى مَرَاتِبِ الْإِيمَانِ.

ایثار، بهترین احسان و بالاترین مرتبه ایمان است.

«غررالحکم ح ۱۷۰۵»

۷۵.

بِالِإِثَارِ يُسْتَرَقُّ الْأَحْرَارُ.

با ایثار، آزادگان به بندگی کشیده می‌شوند.

«غررالحکم ح ۴۱۸۷»

۷۶.

أَفْضَلُ السَّخَاءِ الْإِثَارُ.

برترین سخاوت، ایثار است.

«غررالحکم، ح ۲۸۸۸»

۷۷.

الِإِثَارُ أَفْضَلُ عِبَادَةٍ، وَأَجَلُ سِيَادَةٍ.

ایثار، برترین عبادت و شکوه‌مندترین آقایی است.

«غررالحکم ح ۱۱۴۸»

۷۸.

عَامِلٌ سَائِرَ النَّاسِ بِالْإِنْصَافِ، وَعَامِلٌ الْمُؤْمِنِينَ بِالِإِثَارِ.

با دیگر مردمان به انصاف رفتار کن و با مؤمنان به ایثار.

«غررالحکم ح ۶۳۴۲»

۷۹.

غَايَةُ الْمَكَارِمِ الْإِثَارُ.

نقطه اوج خصلت‌های اخلاقی، ایثار است.

«غررالحکم ح ۶۳۶۱»

جوانان، جوانمردی و فتوت

۸۰.

قالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

"الْفَتْوَةُ عَلَى أَرْبَعَةٍ: التَّوَاضُّعُ مَعَ الدَّوْلَةِ، وَالْعَفْوُ مَعَ الْقُدْرَةِ، وَالنَّصِيحَةُ مَعَ الْعِدَاوَةِ، وَالْعَطِيَّةُ بِلا مِنَّةٍ"

جوانمردی چهار گونه است: فروتنی هنگام فرمانروایی و حکومت؛ گذشت هنگام قدرت؛ خیرخواهی هنگام دشمنی و بخشش بدون منت گذاردن.

«السَّعَادَةُ الْآبِدِيَّةُ، ص ۸۳»

۸۱.

قالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

"نِظَامُ الْمَرْوَةِ، حُسْنُ الْأُخُوَّةِ، وَنِظَامُ الدِّينِ حُسْنُ الْيَقِينِ"

سامان بخشِ مروت، انجام وظیفه برادری به نحو نیکوست و آیین و اساس دین، یقین خوب داشتن است.

«تصنيف غرالحكم، ص ۲۵۹»

۸۲.

قالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

"لَا تَتِمُّ مَرْوَةُ الرَّجُلِ حَتَّى: يَتَفَقَّهَ فِي دِينِهِ، وَيَقْتَصِدَ فِي مَعِيشَتِهِ، وَيَصْبِرَ عَلَى النَّائِبَةِ إِذَا نَزَلَتْ، وَيَسْتَعْذِبَ مَرَارَةَ إِخْوَانِهِ"

مروت آدمی کامل نمی‌شود مگر هنگامی که: ۱. در دین خود دانا شود. ۲. در زندگی خود، میانه‌روی پیشه کند. ۳. اگر مصیبتی بر وی وارد آمد، صبر کند. ۴. و اگر برادرانش را در سختی ببیند، احساس تلخی کند.

«بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۱۶»

۸۳.

قالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

"يَسْتَدِلُّ عَلَى مُرُوءَةِ الرَّجُلِ بَبَيْتِ الْمَعْرُوفِ، وَبَذْلِ الْإِحْسَانِ، وَ تَرْكِ الْأَمْتِنَانِ"

چند چیز بر مروت آدمی دلالت دارد: تلاش در گسترش کارهای خوب، نیکوکاری، منت نهادن.

«میزان الحکمه، ج ۲، ص ۱۱۴»

۸۴.

امام علی علیه السلام :

فِي وَصِيَّتِهِ لِإِنِّهِ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا قَلْبُ الْخَالِيَةِ مَا أُلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبْلَتْهُ قَبَادَرْتُكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَقْسُوَ قَلْبُكَ وَيَسْتَعْلِلَ لُبُّكَ.

در وصیت به فرزندش امام حسن علیه السلام : دل جوان، مانند زمین کشت نشده است . آنچه در آن افکنده شود، می پذیرد. از این رو، پیش از آن که دلت سخت گردد و خردت سرگرم شود، به تربیت تو همت گماشتم

«نهج البلاغه، نامه ۳۱»

۸۵.

امام صادق علیه السلام :

" عَلَيْكَ بِالْأَحْدَاثِ ؛ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كُلِّ خَيْرٍ "

جوانان را دریاب، که آنان به سوی هر نیکی ای پُرشتاب ترند .

«کافی، ج ۸، ص ۹۳، ح ۶۶»

۸۶.

امام علی علیه السلام :

إِذَا احْتَجَّتْ إِلَى الْمَشُورَةِ فِي أَمْرٍ قَدْ طَرَأَ عَلَيْكَ فَاسْتَبَدَّهِ بِيْدَايَةِ الشُّبَّانِ، فَإِنَّهُمْ أَحَدٌ أَذْهَانًا وَ أَسْرَعُ حَدْسًا، ثُمَّ رُدَّهَ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى رَأْيِ الْكُهُولِ وَ الشُّيُوخِ لَيْسَتْ عَقَبُوهُ وَ يُحْسِنُوا، الْأَخْتِيَارَ لَهُ، فَإِنْ تَجَرَّبَتْهُمْ أَكْثَرُ.

هرگاه به مشورت نیازمند شدی، نخست به جوانان مراجعه نما، زیرا آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند. سپس (نتیجه) آن را به نظر میان سالان و پیران برسان تا

۳۲..... احادیث موضوعی

پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند، چرا که تجربه آنان بیشتر است.

«شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۳۳۷، ح ۸۶۶»

۸۷.

امام علی علیه السلام فرمودند:

أَصْحَابُ الْمَهْدِيِّ شَبَابٌ لَا كُهُولٌ فِيهِمْ إِلَّا مِثْلَ كُحْلِ الْعَيْنِ وَالْمِلْحِ فِي الزَّادِ وَ
أَقْلُ الزَّادِ الْمِلْحُ؛

یاران مهدی (عج) جوان اند و کهن سالان در میان آنان کم اند، مانند سُرمه در چشم و نمک در زاد و توشه، که کم ترین قسمت توشه، نمک است .

«الغیبه طوسی، ص ۴۷۶، ح ۵۰۱»

شرایط بر و نیکی به مردم ؛ اهمیت و پاداش آن

۸۸.

قال الامام الصادق علیه السلام :

لَا يَتِمُّ الْمَعْرُوفُ إِلَّا بِثَلَاثِ خِصَالٍ: تَعْجِيلِهِ وَ تَقْلِيلِ كَثِيرِهِ وَ تَرْكِ الْاِمْتِنَانِ بِهِ؛
احسان و نیکی کامل نباشد، مگر با سه خصلت : شتاب در آن، کم شمردن بسیار آن و منت ننهادهن بر آن.

«تحف العقول ص ۳۲۳- فقه الرضا ص ۳۷۴»

- بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۴۱۳»

۸۹.

قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابُ الْبِرِّ وَإِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عِقَابُ الْبَغْيِ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

«ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۶۶- خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱»